ВОЛЬНАЯ БЕЛАРУСЬ

Цэна асобнаго № 15 кап.

Умовы падпіскі на 1917 г. л.

За 1 м.	За 2 м.	За 3 м.	За 4 м.	За 5 м.	За 6 м.	За 7 м.	За 8 м.	За 9 м.
1 р.	2 р.	3 р	4 р.	5 р.	6 р.	7 р.	8 р.	9 р.

Надпіска прымаяцца толькі с 1-го чысла кожнаго месяца.

Перамена адрэсу—50 коп. Пры зьмені адрэса конча прыкладаць стары адрэс.

Рукапісы павінны быць чытэльна напіса ы і толькі з аднаго боку паперы. Кепска перапісаныя рукапісы ні чытацца, ні друкавацца ня будуць.

На ліставання, перасылку рукапісау і іншыя адказы-павінны прыкладацца маркі.

Газэта палітычная, экономічная і літэратурная.

Год выданьня I.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Мінск, Захарауск. 18

Умовы друку абвестак:

(На IV боку газэты) за 1 радок шпальту 40 к. за 2 раз. 80 к. за кожны раз.

Асобам, шукаючым працы — 1 руб. за 3 р дкі за адзін раз.

№ 27. 1917 г. Панядзелак Выходзіць двойчы на тыдзень. 30 кастрычніка 1917 г. № 27.

Таварышы і грамадзяне!

На выбарах да Устаноўчага Сойму па Міншчыні

№ 13. галасуйце за сьпісак **№ 13.**

Беларускай Сацыалістычнай Грамады.

Сацыалістычная грамада выстаўляе гэтакіх кандыдатаў:

1] Прушынскі Александр Владзіміраў,—беларускі паэт, адбыў 9 год ссылкі за землю і волю народа. [Мінск, 2-я Мікалаеўск, 6].

2] Петроўскі Базыль Петраў [Масква, Перэведзероўка, 12].—Работнік і літэратор. Родам с Капыля.

3] Лёсік Язэп Юркаў, [Мінск, Захараўск., 18].

4] Жылуновіч Змітрук Тодароў, [Петроград, Знаменская, 36-54.] Работнік, канторшчык. Беларускі пісьменнік. Родам с Капыля.

5] Міхайлоўскі-Рак Сымон Александраў, салдат, X арміі, вучыцель.

6] Мамонька Язэп Алексеяў, салдат, XII арміі. Родам са Случчыны.

7] Тарашкевіч Броніслаў Адамаў, [Петроград, Знаменская 36-54] Сын селяніна с-пад Вільні, кандыдат філолёгіі.

8] Турук Тодар Тодароў, [Масква, В.-Лубянка, Зрэценск., 6]. Вучыцель Мінскай гімназіі. Родам з Новагрудчыны.

9] Адамовіч Вячэслаў Антонаў. [Мінск, Міхайлоўская, 21]. Даўнешы рэдактар «Сѣверо-Запад. Телеграфа».

10] Бадунова Палагея Александроўна [Мінск, Захароўск., 18] народн. вучыц.

11] Міцкевіч Канстантын Міхалаў [Якуб Колас] Вядомы паэт Беларусі з Мікалаўшчыны, Мінскага пав. падпаручык 292 Александ. полку.

12] Остроўскі Родаслаў Казіміраў, Слуцк, Камісарыят. Вучыцель с Случчыны, беларускі працаўнік.

13] Смоліч Аркадзі Антонаў, агроном, родам з Бабруйскага павету, беларускі дзеяч.

Вялікая Беларуская Рада.

Беларускі нацыянальны рух набірае сілы стыхійнасьці. Нацыянальная сьведомасьць раптоўна абуджаецца ні толькі сярод арміі, але і ў сёлах, вёсках і засьценках. Адчуванне гэтай магутнай сілы нацыянальнага пачуцьця, моцна адбілася на чыннасьці другой сэсіі Цэнтральнае Рады беларускіх арганізацый, каторая, апіраючыся ужо на рэальную сілу вайсковых арганізацый, абвесьціла сябе Вялікаю Беларускаю Радай і выдзеліла с паміж сябе Выканаўчы Камітэт, каторы, у поўным зборы, будзе складаць так званую Малую Раду. Пабудаваная на прынцыпах: поўнага дэмакратызму, перадачы зямлі працоўнаму народу і абароны інтарэсаў работнікаў, Вялікая Рада можа сапраўды назваць сябе адпаведальным кіраўніком і прэдстаўнікам усяго беларускаго руху і беларускае справы. І сама цяпер, калі анархія і гаспадарскае безладзе разьліліся руйнуючай навальніцай па ўсяму цэнтру расійшчыны, беларускі народ утварыў сабе грунтоўны цэнтр, моцную, ніпарушную падвалу і, згуртаваўшыся у адну згодную дэмакратычную сямью, здолае захаваць сябе і свой край ад безладзя, калатні і занепаду. Ен здолае зрабіць гэта,—у гэтым парукай нам яго здаровы грамадзянскі інстынкт, гістарычнае мінулае і гаспадарнасьць нашага хлебароба.

Многа пеpажыў беларускі народ, многа чорных дзён бачыла наша многапакутная старонка, але ніщто ні магло зламаць нашага народу. Еп заўсюды заставаўся самым сабою,—цьвёрдым, дужым, працавітым і гаспадарным. Здолае ён і цяпер абараніцца і захаваць сябе у гэтым моры расійскай калатніны і руйнованпя. Шмат ад чаго ужо ня можна ухіліцца, паднявольнае суседзтво з Масквою ня прамінулася для нас бяз шкадлівага уплыву, але шмат што магчыма паралізаваць, калі кіраўнічыя Рады здолаюць стаць на пэўны грунт і утрымаюцца на высокасьці свайго прызначэння. На жаль, сярод сябрукоў Выканаўчага Камітэту пападаюцца элементы саўсім выпадковыя, не разумеючыя вялікіх заданняў нацыянальнага адраджэння і зацікаўленыя больш дэмагогічным уплывам, або ніздольныя да рэальнай палітычнай і культурнай працы. І калі яны самі ня сьцямяць свае ніпатрэбнасьці і нікчэмнасьці там, дзе ўсё павінна гарэць сьвятым агнём ахвярнасьці ідэі адраджэньня, дык час выцісьне іх сам, як здаровы, ачуньваючы арганізм выціскае с сябе ўсё шкадлівае і нідарэчнае, што трапіла туды падчас яго кволасьці і безбароннасьці. Мы пэўны у гэтым,—мы пэўные што кіраўніцтво Беларусі ачысьціцца ад выпадковага, наводнага элемэнту, адшпурне яго прэч ад сябе і, набраўшыся аднастайнасьці, згоднасьці і сьвятого закахання у гвязду нашай айчыны, знайдзе сабе і адпаведальных, шчырых, з дзяржаўнаю мудрасьцю людзей і кіраўнічых. І будучы пракананыя у дзяржаўнай здольнасьці нашага народу, мы вітаем Вялікую Беларускую Раду і зычым

АНТОСЬ ЛАТА.

(Камэдыя на 2 акты).

Зьява першая.

(Адбываецца ў патайным шынку, у мястэчку. Шынок брудны, бедны, няпрыбраны. За адным столікам сядзіць стары жыд; узьдзеўшы акуляры, ён ні адводзіць вачэй ад кнігі, сядзіць і барухаецца; калі-не-калі бубніць у голас. За другім столікам сядзяць яшчэ маладыя селяне, Габрусь і Рыгор. Перэд імі стаіць пустая бутэлька. Старая Лэя нідалёка ад Бэркі вяжа панчоху.)

Габрусь (сьпевае).

Ой, валэ ж мае,
Ды ўсе палавыя!
Чаму вы не гарэце?
Ой, леты ж мае,
Ды ўсё маладыя!
Чаму ж дарма гінеце?

Рыгор [Сперша сядзіць панурыўшыся, потым ўздымае галаву. Да Габруся] Ну, зацягнуў, як на хаўтурах! Кінь, дружэ! І так моташна на сэрцы, а ён яшчэ цягне, бы воўк вые. Хіба весялейшых песянь німа?

Габрусь. Не сьпеваюцца, брат, вясёлыя песьні. Дома не лады, жонка хвора, недоімкі шмат, а тут яшчэ загуляліся... Ну яго к чортавай матары!

Рыгор. Не давайся, брат! Да дому хочацца,—сядзі, гуляй; плакаць зажадалося,—а ты песьні сьпевай. (Бярэцца у бокі і скача, падпеваючы).

Ой, ты, куме, мой кумок!
Бадай табе трасца ў бок:
Дзе ты, куме, прападаў,
Каб ты ногі паламаў?
Ці ня быў ты у Цацэлі,
Ці у Тэклі, ці Марцэлі,
А то можэ у Югалі?..
Дзе чартэ цябе ганялі?!

[Сам да сябе]. Другую!

Свіньня ў рэпі, свіньня ў рэпі,
Парасята ў грэчцы,
А музыка без языка
Каля печы трэцца!

[Падскаківае і крэпка стукае нагамі. Падыходзіць да столу, абнімае Габруся] Габруська, мілы! Выпьем яшчэ, га?

Габрусь. (Слаба праціўячыся) А нехай яна, братка, згарыць,—і так, падла, шаломіць. Можэ будзе?

Рыгор. Душа меру знае! Эй, Лэя! дай яшчэ поўкварты. [Сьпевае].

«Ад піва баліць сьпіна,
Ад мёду—галава,
Каб чарачку гарэлачкі,
Дык я была-б здарова.

(Уваходзіць Лэя с поўквартай)

Габрусь. Лэя—цёгка, Лэя—мама:

Пашкадуе гэтак сама—
І накорміць і напоіць,
Хоць і добра нас падоіць.

Чаму цябе, Лэя, чэрці ня хапаюць? Жывеш ты і жывеш, і зносу табе німа. Колькі табе ужо год?

Лэя. [Ставіць на стол поўбутэлькі]. Ні ведаю, галубок; жыву, от, пакуль Бог пазваляе, а гадоў сваіх ні лічу. І на што іх лічыць? Грошы трэба лічыць, трэба лічыць гусі, авечкі, а гадэ—Бог злічыць. Лішняга не вазьму, твайго, галубок, не займу.

Рыгор. (Пазірае на Лэю, плюе у бок) Тфу! Будзе яшчэ Бог турбавацца—лічыць яе гадэ. А каб цябе сьнег спаліў! Чуеш ты, Габрусь, што яна гаворыць?

Габрусь. Ведама старая—зьдзяцініла! Ей здаецца, што Богу німа чаго больш і рабіць, як лічыць яе гадэ. Падумаеш—угодніца якая!

Рыгор. Угодніца! Ха-ха-ха! Пойдзе Лэя ў рай, а мы засьпеваем ёй:

«Старая вялікакруцельніца, Лэя,
Нясі спірытусу нам!»

Лэя. [Сьмяецца]. Ой, Рыгор, Рыгор! На што Богу грашыць? Крыўдзіш ты мяне, старую. Якая ж я круцелька? Вады падліваю у гарэлку? Ашуківаю вас? От вы тут выпіваеце, а у мяне душа ў пятах. Войдзе стражнік, трэба што сунуць яму ў руку. Акцызнік зловіць—штрап плаціш. А якія заработкі? Капейка на поўбутэльку...

Габрусь. Яе, брат, да вечэра не пераспорыш і не праслухаеш. Баба—заўсюды бабаю застанецца—ці наша, ці жыдоўка: ня збрэшэшся з імі (Да Лэі) Дай лепяй закусіць чаго трохі. (Лэя выходзіць).

Габрусь. (Сьпевае ёй у сьлед)

«Ох, шынкарка наша Лэя,
Пашла,—прыдзе,—не здурэя.»

Бэрка. (Адрываецца ад кнігі, пазірае на Габруся, круціць галавою). Гэта ужо такая натура у вашага брата: выпіць на капейку, а гуку нарабіць на рубель.

Габрусь. А ваш брат калі адну чарку выпье, дык увесь вар'яцея, хоць ты яго у Вілейку вязі. (Бэрка паціскае плячыма, апускае вочы у кнігу і змоўкае). Як ты думаеш, Рыгор: дастане Бэрка сабе збавення, ці не?

Рыгор. Хто,—Бэрка? А як жэ! Чэкай, Пятрук, Пятра: будзеш сыр есьці?.. (Бэрка кідае сярдзіты погляд на Рыгора. Рыгор і Габрусь сьмяюцца).

Лэя. (Уваходзіць). Ну, вот вам сялёдчык с перчыкам і цыбулькаю.

Рыгор. О, дзякуй табе, цётка Лэя! (Да Габруся) Налівай, сябру!

Габрусь. [Да Рыгора] Ну, то уцекай жэ! [Задзірае галаву і гладка выпівае, моцна крывіцца.)

Рыгор. [Узяўшы чарку ад Габруся]. Дай жэ,

ей добрай парадпасьці на пачатку яе вялікай працы і усклікаем «Ніхай живе вольная Беларусь!»

Я. Л—к.

Беларусь і Літва.

(Глядз. № 25)

Садоўніцтво пачынае моцна пашырацца па Беларусі. Тут добра растуць грушы—сьлынныя «Слуцкія бэры» і «Сапежанкі.» Яблыкі і грушы вывозяцца ў Петраград і Маскву. Да Петраграду мейсцовыя фрукты пападаюць тагды, як канчаецца сэзон поўднёвых і крымскіх яблык і груш. Хібаю тутэйшага гандлю фруктамі зьяўляецца тое, што не маецца каопэрацый ўласьнікаў садоў і добрых, дапасованых для перахавання фруктаў мейсц, так што фрукты у месяцах верасьню і кастрычніку запоўняюць рынкі, а потым, праз 1—2 месяцы, рынак пусьцея і цэны на фрукты раптам падымаюцца.

Малочарство гэтак сама мае вялікую будучыну па Беларусі. Масла скупляецца гарадамі і вывозіцца за-граніцу, у Англію. Малочныя каопэрацыі патроху пашыраюцца. Самым лепшым заводам быдла спэцыялістамі прызнаецца тутэйшая—беларуска-літоўская карова; яна не вымагае пільнага і стратнага дагляду, а дае натта тлустае малако. Ніхват толькі капіталу і датэпнасьці, каб выкарыстаць тыя бязмежныя і да гэтага часу пу туючыя раўніны Палесься, каторыя, здаецца, самою натурай прызначаны для пашы скаціны у самых шырокіх размерах.

На Беларусі адбываецца у вялікіх абхватах і заграпічны гандаль яйцамі, а гэтак сама вывозіцца за-граніцу шмат гусей, качак і курэй, а асабліва гусей і сьвінняў. Мноства вазёр і рэчак разьвіло гандаль ракамі з Няметчынай, або Прусамі. Рыбацтво, за хібнасьцю харошых знаўцаў, застаецца на пачатковай, даўнейшай ступені развіцьця. Хатняя прамысловасьць абслугуе патрэбы селянскага гаспадарства. Мястэчка Івянец на Міншчыні вырабляе кахлі для печаў, м. Ракаў на Міншчыні—малатаркі, сечкарні і веялкі: адгэтуль яны ідуць пават на Украіну: хаця яны крыху горшыя за фабрычныя, але іх просты выраб і праз тое лёгкі рэмонт спрые іх пашырэнню; у м. Капылі, гэтак сама на Міншчыні, з даўных часоў вядзецца ткацтво, як даўней у Слуцку, дзе ткаліся слынныя слуцкія паясэ. Мінскія хатнія прамыслоўцы вырабляюць і высылаюць на поўдзень дзераваппыя лыжкі; шмат дзе талянтуюць ганчарствам і вырабляюць гаршкі, міскі, талеркі, сподкі, імбрычкі, збаны, гляке, спарышы і многа дзяцінных цацак: казельчыкі, конікі, пеўнікі і інш. с сьвісьцёлкамі. Мястэчка Даброўка на Магілёўшчыні с даўных часаў тчэ талесы [рэлігійная жыдоўская вопратка.] Што датыча прамысловасьці фабрычна-заводзкай, то яна мае ўсё патрэбнае для свайго росту: цэнтральнае становішча краю паміж балтыйскімі портамі, граніцей, Маскоўскім районам, багатым поўднем і Польшчай, многа лясоў, танны апал, магчымасьць лёгка адтрымаць сыры матэрыял на мейсцы і з іншых акругаў, багатство воднай сілы і танных рабочых рук. Першай перашкодай, або лепш сказаць, ніхватам, для развіцця прамысловасьці, зьяўляецца хібнасьць вольнага велькага капіталу. Гэтта пануе, як мы бачым с падрахункаў захаваўчых касаў, дробны капіталіст. З лічбы 89 мільён. рублёў ўкладаў амаль ні 2/3 належыць селянскім станам. У апошнія годы гэтыя капіталы ідуць на купоўлю зямлі. Акцыянэрныя і прыватныя банкі трымаюць укладаў каля 32 мільёнаў рублёў. С 1910 і 1911 г. каопэратыўныя пазычковыя установы пачынаюць шпарка разьвівацца па мястэчках. Яны скутачна уплываюць на эканомічнае становішча жыцьця. Там борзда пабольшваюцца уклады і большая частка іх праз 1—2 годы істнення, здаволіўшы патрэбы дробнага гандлю і прамысловасьці, патрэбы быту, ужо не маюць куды ужыць гуляшчую гатоўку. Гэтыя гатоўкі маглі-б ужывацца дзеля патрэб прамысловасьці, каб быў устаноўлен доўгатэрміновы крэдыт: пазычкова-захаваўчыя таварыства і прымушаны будуць гэта зрабіць. Аднэй с перашкод у гэтым сэнсі зьяўляецца неэластычнасьць статуту і малая асьведомленнасьць, або, справедлівей сказаць, непрактычнасьць кіраўнічых. З асобных частак прамысловасьці шырока развіліся і умацаваліся: лесапілаваная, броварская і паперовая (м. Чашнікі на Вітэбшчыны, Новевілейск, фальбарак Раеўка на Віленшчыні, Гомельская паперовая фабрыка). Крахмальнае і паточное дзела пры вялікіх засевах бульбы і шпоўным патрэбленнем яе бравароамі мае усе шанцы на разьвіццё. У м. Смаргоні, Вільні, Дзьвінску, Паневежы, Ашмянах, Магілёві і др. мейсцах развіліся скураныя заводы. Сырыя скуры адтрымоўваюць с Каўказу, поўдня і цэнтральнай Расіі. Скуранное дзела мае вялікі кадр практычных рабочых. Скур выбляецца на 11 мільёнаў рублёў. У Вільні 8 скур. заводаў [4 паравых] с 700 работнікамі,—абарот 1 мільён рублёў. На рынку цяпер попыт на хромавы тавар, т. з. скуру, выробляную солямі хрому, але мейсцовыя заводы ня умеюць выраблять хром; есьць такія заводы толькі у Лібаві і Варшаві. Ткацкія фабрыкі згуртованы у г. Беластоку на Гродзеншчыні, каторы зьяўляецца буйным цэнтрам ні толькі для Беларусі, але і для Расіі. Вырабляюцца тут драп і коўдры. С пашырэннем оптавай продажы гатовай вопраткі, Беласток пачаў выробляць многа танных тканін, так званы «тандэт», каб здаволіць спэцыяльны попыт на танныя, але прыгожа вытканыя сукны, так што гатовае, хораша пашытае пальто каштавала саўсім танна і яго можна было купіць у Вільні за 13рб. Хатняя вырабка сукна пашырана у г. Рэжыцы на Вітэбшчыні, гдзе яна была арганізована гр. Моль. У Вільні пашырана вырабка шкарпэтачнага тавару і па шкарпэтачнаму вырабу Вільня займае другое мейсцо пасьля Лодзі. У Вільні выробляюцца лепшыя гатункі панчох і шкарпэтак. Тут істнуе каля 60 раздатачных кантор пражы; вяжуць панчохі на вязальных машынках найбольш жыдоўкі па хатах, зарабляючы каля 59 кап. удзень. У Вільні істнуе 2 паравыя фабрыкі прыгожага гатунку панчох. Усяго выробляецца гэтага тавару на 2 мільёны руб.

Дзякуючы таннаму апалу (лес, торф) хутка пашыраецца шкляны выраб. Адзін з найбольшых заводаў—«Нёман» на Віленшчыні. Не гледзючы на тое, што маецца многа вадзяных млыноў і ветракоў, паравыя млыны, дзе яны будуюцца, перамагаюць. Гэта тлумачыцца тым, што паравыя млыны не затрымліваюць памолшчыка і мелюць муку лепшага сорту. Селяне ахвотна аддаюць часаць сваю воўну, а нават прадуць і ткуць на фабрыцы сваё звычайнае селянскае сукно. Дзеля гэтага адчыняюцца у тых ці іншых мейсцох воўначэсальні, прадзільні і ткацкія фабрыкі. Іншыя з іх вырасьлі у вялікія прадпрыемства, як напрыклад, у Паневежы на Ковеншчыні і у м. Абелях. У Вільні істнуе вялікая шокаладная і цукерачная фабрыка; рынкам для збыту яе тавараў служэ тутэйшы край і поўдзень. Гадоў 30 назад, да зьмены акцызу на цукер, істнувалі 2 цукравых заводаў на Міншчыні. Цяпер, дзякуючы шпаркаму падвышэнью с.-гаспадарскай тэхнікі і папырэнню засеваў буракоў для корму скаціны, пасевы цукровых буракоў, на моцы дасьледу лаборанта Петрагр. Тэхналёгічн. Інстытуту,—В. Л. Іваноўскага, даюць добры ураджай у Віленшчыві і Міншчыні. Значэ, цукровыя заводы могуць разьвівацца на Беларусі без перашкод.

(Канец будзе).

А. Уласоў.

Я кахаю.

То ні словы, ні гаворка,
То брыльянтавы пацёркі.
То ні сэрцо, ні каханьне,
То квяцістае дыханьне.
То ні ласка і ні міласьць,
То Архангельская шчырасьць,
То ня розум чэлавека.
—То ўсезнаньне Бога-сьвета.
То нябёс спакой пурпурны
—Твае вочы, погляд цудны.
Я люблю цябе такую,
Маю родную, сьвятую
Постаць беднай, постаць простай
Беларускай роднай вёскі,
Усю старонку майго краю
—Я кахаю, я кахаю!

І. Пілінаў.

II сэсія Цэнтральнае Рады Беларускіх Арганізацый.

Дзень другі. 16. X. 1917 г.

Пасядзэнне адчыняецца а $6^{1}/_{2}$ гадзіні вечара і як у першы дзень, у салі быўшага губэрнатарскага дому. У пачэсным кутку—белы беларускі штандар з напісам: «Ніхай живе вольная Беларусь»!

Старшыня прапануе паслаць тэлеграму і вітаць Украінскую Раду, каторая мае склікаць свой Устаноўчы Сойм, але яго прапазіцыя не прымаецца, бо нічога пэўнага аб скліканні украінскага Сойму німа. Слова бярэ сябар А. Прушынскі на тэмат учарашняга пасядзэння і выкладае, што нашы сілы параскіданы па рожных заборах. Інтэлігэнцыя нала тых ці іншых сацыяльных паглядаў, яшчэ ні з намі. Селянство не мае пэўнага пагляду на сацыяльную праграму, а яно у нас найбольшая сіла. На Маскоўскум бежэнскім зьездзі адны глядзелі на нас, як на польскіх прыслужнікаў, а другія, як на якіх інтрыгантаў. Так многа напляглі на нас ворагі нашы. Яны не лічыліся ні с сумленнем, ні с чым, абы ачарніць нас ў вачах народа, абы дасягнуць свае мэты. Але пара дзён размовы выявіла праўду і мы знайшлі супольны грунт і прыхільнасьць. Трэба аб'еднаць гэтыя элементы, а гэта можа зрабіць адно ідэя нацыанальная. Трэба, каб голас беларуса зычэў паважна і каб з ім лічыліся. Да гэтага часу мы зьбіралі свае сілы. У час гэтага вялікага пералому, калі арганізуецца беларускае войско, мы павінны стварыць моцную Раду, каторая-б бараніла і кіравала усёй справаю. Нам патрэбен **асобны** сэкрэтарыат, каб ён наві-

---

Божэ, каб у хлявох пладзілася, а у полёх коласілася, каб живы былі і яшчэ пілі.

Габрусь. Дай Божэ! [Габрусь і Рыгор закусываюць моўчкі. Бэрка моліцца у голас. Лэя сядзіць над панчохай]

Габрусь. Вот, брат, каб на яе агне, на гэту гарэлку: як вып'еш, падлу, дык адразу робіцца на душы святлей. Потым жэ яна, нябось, зашкодзіць?

Рыгор. Глупства, браце... Ведаеш, што, Габрусь: давай паедзем ў Амэрыку?

Габрусь. А што ты думаў,—едзьма!

Рыгор. Расказываюць, што заработкаў там, колькі хочыш. Лапатамі агрэбай дзенюшкі.

Габрусь. І скажы, браце, чаму там многа заработкаў?

Рыгор. Народ панаваты. Рабіць сам ня хочэ, а грошай многа.

Бэрка. [перастаўшы глядзець у кнігу, прыслухіваецца да мовы] Ой, покі ў Амэрыку заедзеця, то ў «Рыгу» папэўне трапіця.

Габрусь. Куды трапімо, то трапімо, але не хапуну ў лапы. Ты вот молішся, а хапун за каркам шворыцца.

Рыгор. Ня ўжэ гэта праўда, што іх бярэ хапун?

Габрусь. А ты ж думаў як? Людзі не дарма гаворать. Унь пашаго каваля Шлёму... Каб не Сальвэсь, то і прапаў бы: ушчаміў ў асіну—ні туды, ні сюды. Ледзьвя выратаваў.

Рыгор. Чуў я гэта, але мала даю веры.

Габрусь. Бо ты—дурэнь. А я табе скажу, што хапун есьць, што кожын год бярэ ён с кагалу па аднаму жыду... Ведаеш, такая справа. У жыдоў не было грошай, а жыд, ты ведаеш, любіць грошы, моцна іх любіць. Вот яны і зрабілі такі кантракт с чортам: чорт дае ім грошы, а яны, замест працэнту плацяць адным жыдом с кагалу. І вот гэты зборшчык падаткоў называецца хапуном.

Бэрка. [Круціць галавою.] Эх, цемнота, цемнота! Адны дурні плявудзгаюць, а другія іх слухаюць.

Рыгор. Габрусь, братка, кінь ты Бэрку! Ды й не праўда ўсё гэта,—брэшуць цёмныя людзі. Што-ж будзе, калі у нас Бэркі ня будзе? Дзе мы прыхілімся, сіраты? А ты, Бэрка, хоць у цябе розуму с поўцабэрка, маўчы, і ні мешайся ты ў нашу пьяную гутарку... Пій, брат, ня бойся: розуму не прапьём, бо яго і німа. Глядзі мне у вочы: ты бачыш мяне?

Габрусь. Бачу больш, як трэба: ні аднаго, а цэлы гурт Рыгораў, і ўсе, як адзін.

Рыгор. А я бачу з дзесяць Габрусёў.

[Сьпеваюць]

«Чарка ўсё на сьвеці робіць,
З ёю можна жыці,
Ею ўсякія хваробы,
Можна загаіці.

[Адчыняюцца дзьверы. На парозі паважна зьяўляецца фігура Антося Латы. Суконны пільчак яго уздзеты ў адзін толькі рукаў; праз шапку выбіўся касмык ужо пасівелых валасоў, у руках палка. Гаворыць моцна, адрывіста].

Антось. [Стаіць на парозі, абводзіць вачыма шынок, гукае моцна]. Здаррова, рребята-а! [Ніхто не адклікаецца. Трасе галавой, цяжка ўздыхае] Эх, ваякі мае, ваякі мае! Ня чуеця вы голасу свайго старога генэрала! Дзе дзяк Ралькоўскі, каторы да слоў малітвы: «Стомпіл да пекла» дабаўляў: «бо па дарозі было»? Сьпіўся, бедны, царство яму нябеснае, вечнае адпачываппе яго душэчцы! Дзе Антось Лувун, па фаміліі Семняка?.. Антось, Антось! Ты быў шпаркі да бойкі, і ніколі не зажывала у цябе шкурка на носі. Дзе Мікола Паляк, каторы меў вока на попа. Злавіў яго ў ночы, нібыта свайго сына, і давай накладаць яму па карку, прыгаварываючы: «Толькі па вячорках ходзіш, а сена каню не даў! А сена каню не даў!» Парыце вы зямлю, кампанейцы мае! Толькі я астаўся, як пень яловы на пасяцы. (Падыходзіць да Бэркі). Як маешся, турэцкі рабін?

Бэрка! От!.. Антось, як живеш?

Антось. Жыву, брат, і цябе яшчэ на могілкі у мяшку занясу.

Бэрка. Ну!

Антось. А ты ўсё з гэтаю бубляю?

Ужо адны вочы ня сьвецяць табе, зараз і шкляныя папсуеш. Што ты вычытаеш тут, куст альховы? Я не пісьменны, а давай паспрэчаемся у навуцэ! (Адбірае ад Бэркі кнігу).

Бэрка. Антось! Антось, пакінь!

Антось. Я яму кажу—пакінь, а ён мне. (Вырывае з рук кнігу, выбегае на сярэдзіну шынка. Бэрка стараецца адабраць кнігу. Падбегае Лэя на помач. Антося пільчак спаўзае з рукава, Антось не замечае, адпіхае адною рукою Бэрку і Лэю, а сам, раскрыўшы кнігу, перэдражнівае).

«Агонь гарыць, дым коціцца,
А Бэрка думаў,—сьвет кончыцца...
Бэрка думаў, сьвет кончыцца,
А то агонь гарыць, дым коціцца.»

Бэрка. Э-э, п'яніца, вар'ят!

Антось. Сам ты вар'ят, ідал ты! Табе толькі аднаму хочэцца ў рай? Скула табе, а не рай. Калі ўбачу, што ў рай пашыбуеш, звалаку! Дальбог, звалаку! (кідае аб стол кнігу. Рыгор і Габрусь раго-

раў за ўсім. На наш край глядзяць, як на кавалак зямлі, каторы можна разабраць. Нас могуць падзяліць.

Прамоўца прапануе абраць камісію дзеля апрацаваньня гэтых пытанняў. Утвораны камісіі: вайсковая, бежанская, культурна-прасьветная, агульна-палітычная і інш.

Перад пачалам дакладаў з мейсц працапануеця рабіць кароткія і дзелавыя даклады, але пасьля спрэчак, аб патрэбі дэтальнага азнаямленьня знімаецца гэта прапанізыя. Я Дыло робіць даклад аб Беларускай Народнай Грамадзе у Маскве. Сацыялісты беларусы у Маскве прызнаюць, што не сацыялісты павінны мець сваю арганізацыю. Але у гэту Грамаду запісаліся чорнасоценцы, як Саланевіч і іншыя.

На бежэнскім зьездзі Н. Грамада была на процію мовы беларускай і указвалі на польскую інтрыгу і грошы, пускалі плёткі аб адносінах паміж Петраградзкаю і Маскоўскаю арганізацыямі Б. С. Гр. Н. Грамада пачала працаваць паміж уцекачоў. Мы ні процію таго, каб быў утвораны Ц. Б. Бежэн. Кам. пад кірункам Народнай Грамады. Але відаць было, што Нар. Грамада хацела зрабіць новы цэнтр, заменяючы сабою Ц. Раду Беларускіх Арганізацый, так сама, як гэта было у Вітэбску. Яна хацела скампрамітаваць працу ў Мінску.

Н. Грамада апрацавала спісак дэлегатаў ў Устаноўчы Сойм. Яна хацела злучыцца з сац.-рэвол. цэнтр. камітэтам, каторы абецаў ёй 3 мейсца, але пасьля, угледзяўшы, што зблутаў Н. Грамаду з Б. С. Гр., адмовіўся ісьці разам з ёю. У грамадзе аднак ёсьць шчырыя дэмакраты і беларусы. Некаторыя аддзелы грамады выкасавалі із сваё праграмы беларускую мову і аўтаномію Беларусі.

Жылуновіч, робячы даклад аб працы ў Петраградзі, кажа, што беларуская справа будзе шырэй, калі яна не будзе ісьці ў адном мейсцу. Якая ж была работа ў Петраградзі? Адны з нас памагалі апрацаваць «палажэнне аб Устаноўчым Зборы», другія выступалі на зьездах сацыялістычных партый, іншыя працавалі на гарадзкіх выбарах ў Петраградзі; на Маскоўскім Савешчаніі мелі так сама сваіх прадстаўнікоў. Трэба было ў пору адказваць, каб чуцен быў голас беларуса. На дэмакратычным Савешчаніі мы выторгавалі 5 мейсц. На Савешчаніі злажылі фракцыю нацыянальных сацыялістаў з 60 чалавек. У гэтай фракцыі беларусы мелі велікую вагу. У Часовай Радзі беларусы дасталі 2 мейсца. Беларусы сачылі за тым, каб нацыянальна-сацыяльная справа была абаронена. Дзякуючы нашым дамаганням, законы аб Устаноўчым Зборы выданы па-беларуску. Выходзіць з прамоваю ад уцекачоў з Арла Латышэнко. Горкі кубак выпіў наш край. Тысячы людзей гыбнуць з краю. На чужой старане яны спатыкаюць «недоумение,» ці «равнодушие.» Нашых уцекачоў апекалі рускія, ці палякі. І ў халоднай Сібіры і ў гарачым Туркестані знойдзем тысячы магілак без пары умерлых уцекачоў. У Арле каля 2000 уцекачоў. Каталіцкоў апекаў польскі камітэт і лічыў іх палякамі. Гарадзкі камітэт апекаў праваслаўных і лічыў іх рускімі. З рэвалюцыяю пачалі самі арганізавацца і вось прыслалі сюды 3 дэпутатаў з наказам бараніць 1) Аўтаномію Беларусі і арганізацыю мейсцовага Часовага Ураду 2) Адбудаванне краю па скончэню вайны і аплату страт па біржавому рублю 3) Эвакуацыю да краю школ, якія вывезены с краю бяз жаднай патрэбы.

Ксёндз Годлеўскі дакладае аб том, што робіцца на каталіцкай Беларусі.

1) Біскуп Рооп спаткаўся з дзіўнаю праяваю, пробашч аднаго касцёлу зьвярнуў яго увагу на тое, што беларусы каталікі просяць казанняў ў беларускай мові. Кс. Драздовіч з Германовіч прачытаў адрас да біскупа па беларуску. На казанне па-беларуску біскуп згадзіўся. У Крывічах ксяндза, прамаўляўшага па беларуску, закідалі кветкамі. Адно ў Радашковічах падбівалі парафіян процію беларускіх казанняў. У касцелі было каля 2000 людзей, але з іх адно 50 чалавек пакінулі казанне. На фэстах будуць гаварыць казанне па-беларуску, але і на польскую яшчэ ня выведзены. У адном касцёлі дзеці сьпевалі набожныя песні па беларуску і гэта вельмі спадабалося біскупу.

2) Асьвета ў беларускай мові шырыцца па школах. Другія школы хаця-ж польскія, але дух у іх беларускі. Ніхват вучыцялях. Патрэбны 3 беларусы вучыцелі ў Нядзьведзіцкую парафію Слуцкаго павету.

3) Арганізацыя беларусаў католікоў дэмакратаў на від слабая, але яна мацнейшая, як гэта здаецца. Па запрашаньню салдата-вучыцеля Міхайлоўскага-Ракаўскага з'езд робіць гучную авацыю ксяндзом беларусам.

Матрос Муха дакладае аб беларускай арганізацыі у Балтыйскім флоці, каторая з'еднала ужо каля 1000 матросаў. Сярод беларусаў матросаў прыкладны парадак. Ва ўсіх арганізацыях беларусы займаюць кіруючае палажэнне. Беларуская арганізацыя пачалася у іюлі; тагды апрацавалі устаўчык. Мэты арганізацыі: 1) асьвета, 2) воля, роўнасць, братэрство, парадак, 3) абарона зямлі і багацця беларусаў, 4) Падгатоўка да Устаноўчаго Збору, каб паслаць беларусаў 5) прафэсіанальная асьвета, развіцё прамысловасьці, 6) дапамога уцекачом, 7) абарона цэлакупасьці тэррыторыі Беларусі, 8) родная мова і т. д.

З'езд робіць гучную авацыю матросам беларусам.

Астроўскі, камісар Слуцкі, указвае на тое, што нацыяналізацыя палкоў вельмі патрэбна. Пры дэмабілізацыі тыл ня може істнуваць без свае арміі. Нашэ войско будзе абаронаю ад марадзёраў. Нацыяналізацыя арміі ядынае збавенне Расіі. Наша надзея на фронтовы з'езд. Павінны быць выдзелены группы з прадстаўнікоў фронта дзеля утварэння тылавых палкоў. Беларусам трэба ўзяць упраўленне краем у свае рукі.

[Працят будзе].

ХРОНІКА.

Беларуская мова у гімназіі.

На агульным сабраньні «радзіцельскага камітэту» [бацькоў і апекуноў вучняў] мужской гімназіі пры р.-каталіцком касьцёлі св. Кацярыны у Петраградзі, гдзе вучацца каталіцкія дзеці розных народнасьцяў і гдзе кожная народнасьць мае для сваіх дзяцей лекціі іх роднай мовы, як літоўскай, латышскай і др., а небыло толькі навучаньня нашай беларускай мовы, хоць шмат ёсьць дзяцей беларусаў, выступіў пан інжынер-тэхнолёг Перапечка з дамаганьнем, каб і для беларусаў была ўведзена навука беларускай мовы. Яго падтрымаў пан Сталыгва і капэлян гэтай гімназіі кс. Мажановіч, літвін, вялікі наш прыяцель і спагадач, і вось, дзякуючы дамаганьням вышэй памянёных асоб і прыхільнасьці да гэтага дырэктара гімназіі пана Цыбульскага, цяпер уведзены ў гэтай гімназіі лекціі беларускай мовы, два разы ў тыдзень: адна гадзіна—для вучняў нізшых клясаў, пачынаючы ад 1-ай і кончучы IV-ай, а другая—для старшых ад V кл. аж да VIII-ай. Навучаньне беларускай мовы прыняў на сябе вучыцель гэтай гімназіі п. Бр. Эпімах-Шыпілло, старшыня беларускай выдавецкай суполкі «Загляне сонцэ і ў нашэ ваконцэ.» Першая лекцыя для старшэй группы адбылася ў суботу 7-га кастрычніка, пры чым пан дырэктар, ні знаючы беларускай мовы, прамовіў да вучняў на украінску, заахвочываючы іх вучыцца роднай бацькаўскай мовы.

Б. Э.-Ш.

III-і Зьезд Белар. Сацыяліст. Грамады.

14—20 кастрычніка адбыўся трэці Зьезд Б. С. Г., склікані у Мінску Часовым Камітэтам Б. С. Г.. На зьездзі разгледжаны гэтакія пытання:

1) Партыйная праграма. Даклады па нацыянальнаму і зямельнаму пытанням. Рэдакцыйныя папраўкі. Праект папраўкаў да статуту і арганізацыйныя пытання. Формы і жыцьце арганізацый.

2) Тактыка Б. С. Г.. Адносіны да Часоваго Ураду і Радзі Расійскай Рэспублікі. Адносіны да іншых сацыяліст. партый, як агульнарасійскіх, так і нацыанальных [украінскіх, літоўск., польскіх, жыдоўск. і інш.] Адносіны да іншых беларускіх партый і арганізацый.

3] Выбары да агульнадзяржаўнага Устаноўчага Сойму. Палітычная пляцформа. Зьеднанне сьпіскаў і тактыка выбароў. Беларускі Камітэт па справам аб выбарах да Устаноўчага Сойму. Даклады з мейсц.

4) Вайна і мір. Нацыяналізацыя войска і мірная конфэрэнцыя. Беларусь і мірны трактат. Рада Народаў.

5) Выбары у Ц. К. Белар. Сац. Гр.. Партыйная прэсса і агітацыя. Фінансы.

6) Палітычнае жыцьцё Беларусі. Цэнтральная Рада Беларускіх арганізацый. Рада па нацыанальным справам пры Часовым Урадзі. Беларусы ў установах Расійскай Рэспублікі. Армейскія і франтовыя арганізацыі.

II-я Сэсія Цэнтральнае Рады Беларускіх арганізацый.

15—21 кастрычніка у Мінску адбылася другая сэсія Ц. Р. Беларускіх арганізацый. Разгледжаны гэтакія пытанні: 1] Праект аўтаноміі Беларусі, 2] Утварэнне аўтаномнага краёвага органу, 3] міжнароднае становішча Беларусі, 4] школьнае пытанне, 5] Бежэнцы і іх эвакуацыя, 6] Зьезд Народаў, 7] Часовая Рада Расійск. Рэспублікі.

На зьездзі былі віднейшыя дзеячы Беларускага нацыанальнага руху.

Закон на беларускай мові.

На моцы ухвалы Усерасійскае па справам аб выбарах да Устан. Сойму Камісіі, статут аб выбарах друкуецца на шэснанцаці мовах народаў Расійскай Рэспублікі, у тым ліку і на беларускай.

Пасьля амаль пяцівековага пявольнага сну беларуская культура пачынае абуджацца у новых нічаканых фазах. Сьледам за «Статутам Казімера-Ягеллона,» выданым у XV веку і Статутам Літоўскім, выданым у XVI в., ў абудвых выпадках на беларускай мові, у XX в. ў Расійскай Рэспубліцы выдан «Статут аб выбарах ў Устаноўны Збор» [Законъ о выборахъ въ Учредительное Собраніе].

чуць).

Рыгор (да Габруся). Загуліваецца Антось.

Габрусь. (Нізка апускае галаву) А мы с табою—сьвятыя!

Антось (да Бэркі) Ну, пугач ты дупляны, кнігаед дурны! Скажы мне: колькі раз ляжэ голка ад Нясвіжа да Міра? Гэтага не напісано у тваёй галаве? Га?

Бэрка. Не лічыў!

Антось. А што крапчэй жыцьця і сьмерці? Скажы мне, пісьменны!.. А скажы, чаму я плачу там, дзе трэба сьмеяцца, і сьмяюся тагды, калі трэба плакаць?

Бэрка. Ну, бо у цябе такая натура.

Антось. Натура, натура! Быў салдат Батура, у яго была кепская натура. Чаму ён салдат Батура?

Бэрка. (Ускідае плячыма, не знае, што сказаць).

Антось. Уй, заткала старое! (Ідзе да Лэі). Ну, Лэя, давай руку,—пагадаю.

Лэя. Ня трэба, ня трэба,—ні хачу!

Антось. Калі кажу давай, то давай! (Сілаю бярэ руку, углядаецца. Крывіць голаву і так і гэтак). Доля твая, як жыта у Канцывалоках. Шчасьце тваё асталося ззаду. Ты ідзеш да яго, але міма, пазіраеш яму ў вочы, а бачыш яго сьпіну. Сэрцэ тваё неспакойна; думкі тваё займае мужчына сьветлага воласу, каторы любіць выпіць.

Лэя. (сьмяецца). Можэ гэта ты, Антось?

Антось. Так і ёсьць; рука гэтак паказывае. А Бэрку ты ня любіш,—яго і любіць німа за што.

Бэрка. (Намысьліўшыся), Ну, Антось: пытаў ты мяне, запытаю і я цябе. Скажы, сколькі сабака носіць у сабе страву?

Антось. Столькі, сколькі ты над бубляю сядзіш. (Рыгор і Габрусь сьмяюцца).

Бэрка. А чаму у курыцы вочы закрываюцца знізу?

Антось. А чаму у цябе нос на перадзі, а ні на патыліцы? Дурак ты! што ты пытаеш? Такая яе урода.

Бэрка. А вот і ня ведаеш.

Антось Больш я забыўся, як ты знаеш.

Габрусь. (да Антося). Хадзі, дзядзька, да нас!

Антось. Дык што будзе?

Габрусь. Нічога ня будзе, пасядзіш з намі, чарку выпьеш.

Антось. Зміласаліся! Дзякуй вам, дзеткі!.. Ідзіця вы к чортавай матары з вашай гарэлкай. У мяне свая ёсьць. (Мацае кішэні). Нябось, ніхто ні захацеў з дзядзькам паздароўкацца—брыдка! Антось—пьяніца, Антось—лайдак, на Антося дзеці пальцамі паказываюць... Дзе-ж мая пляшка, трасца яе долі?.. Бэрка! на што забраў гарэлку?

Бэрка. Я не пьяніца, Антось.

Антось. Эх, Бэрка, Бэрка! Сьвятым хочэш быць, законы талмудаў споўняеш, а Антосю запускаеш шпількі. Ну што-ж?

Лэя. Можэ у пільчаку твая гарэлка?

Антось. От што значэ сэрцэ кабеты, каторая любіць. Ты, Лэя, будзеш у раю, а Бэрку—гула асмаленая. Дай пацалую цябе. (Лэя уцекае) Бэркі баіцца! (Надымае пільчак) Губляў я гарэлку многа раз, але яна не прападала. А гарэлка згубіла мяне адзін раз, і я не знайду сябе. (Цягне з бутэлькі. Стаіць колькі мамэнтаў, апусьціўшы галаву, потым паважна уздымае яе, абводзіць усіх). Выбачайце, хлопцы! Выбачай і ты, Бэрка... Я не са злосьці—натура мая такая... (Зразу другім тонам). Эх, каб я быў пісьменны! Напісаў бы я пра маша цёмнае мужычае жыцьцё, ды як напісаў-бы: слязьмі і кроў'ю! Вам сьмешна: Антось—камэдыянт, пацешае вас, і вы сьмяецеся! Але ці бачылі вы, як Антось плакаў? Але ці чулі вы, як Антось праклінаў час, калі ён радзіўся на сьвет, долю сваю сабачую?... Эх, свінячае жыцьцё! (Скрыгіча зубамі). І каму карысьць з мяне? Жыў я, жыў, лік годам згубіў. Сынэ паўміралі, ўнукі гібеюць. А жонка?.. (Задумываецца). Ты б і дагэтуль жыла, мая сівая галубка, і мяне б пахавала. Але ці мала адабраў я тваёго здароў'я? Ці ня ты гэта тулялася па завугольлю ў аднэй бялізьне, як у маёй галаве бушэваў хмель?.. Сабака я, печэны гал, збойца!.. Хата мая спусташылася, вакруг ўсе павымiралі, а я адзін... Я—адзін! Мне жудасна ў хаці маёй!.. Адна толькі ты са мною, атрута мая, ты—мая пагібельніца! (Трасе бутэлькай) Ты, згуба мая! З-за цябе калаціў я сям'ю маю, з-за цябе, паганая! (Замахіваецца бутэлькай). Не, ня хопіць сілы разбіць цябе. (Зноў цягне з бутэлькі) Чорт мяне павенчаў с табою! (садзіцца за стол). Пасуньцеся, хлопцы! (Рыгор і Габрусь даюць мейсцэ Антосю. Антось паставіў бутэльку на стол, сьціскае рукамі галаву. Цела яго трасецца ад здушэнага плачу. Габрусь і Рыгор пераглядаюцца)

Габрусь (Рыгору). «Чарка ўсё на сьвеці робіць»... (Моцна задумываецца).

ЗАСЛОНА.

Тарас Гушча.

Пераклад гэтага закону па беларускую мову даручан быў праз члена асобнай парады па справі падгатаваньня праекту статуту аб выборах да Установчага Сойму Я. Варонку і вядомаму беларускаму пісьменніку Д. Жылуновічу. Першы раздзел статуту у ліку 20.000 экз. ужо аддрукованы і пашыраецца асобным Беларус. Камітэтам па справам аб выбарах да Уст. Сойму [Петраград, Знаменск., 36—54.]

Рэквізыцыя памешкання для Вялікай Беларускай Рады і для Выканаўчага Камітэту Часовае Цэнтральнае Вайсковае Рады.

II-я сэсія Цэнтральнае Рады беларускіх арганізацый і зьезд беларусоў воінаў адбываліся у памешканні камісарыату (б. губэрнатарскі дом, Пляц вольнасьці). Гэта памешканне і рэквізована дзеля патрэб цэнтральных беларускіх арганізацый. 27-га кастрычніка мінскія «большэвікі» намагаліся забраць яго сабе і паслалі туды свой ваенны патруль, але посьля перагавораў прышлі к паразуменню з загадчыкамі цэнтральных беларускіх установ і патруль свой зьнялі. Цяпер беларусы паставілі уласную варту і моцна трымаюць памешканне у сваіх руках.

АПОШНІЯ НАВІНЫ.

Арэшт Правіцельства.

24-га кастрычніка пад загадам «большэвікоў» пачалося у Петраградзі поўстанне. «Большэвікі» дамагаліся скінуць Часовы Урад, захапіць уласьць і такім чынам зрабіць у Расіі сацыяльную рэвалюцыю і установіць сацыялізм. 26-га кастрычніка у Зімнім палацу арыштован Часовы Урад, апрач міністра старшыні А. Ф. Керэнскага, каторы падчас паўстання трапіў на фронт і адтуль пайшоў з войскам на Петраград. Заміж сацыяльнай рэвалюцыі пачалася анархія і крывавая грамадзкая вайна. Пэўных вестак аб тым, што рабілася і што цяпер робіцца у Петраградзі— -німа. «Большэвікі, захапіўшы уласьць, разагналі штыкамі Раду Рэспублікі і налажылі на ўсё пільную цэнзуру. Г. Мінск 28-га кастрычніка быў саўсім адрэзан ад Петраграду і жадных вестак адтуль не было. Рада с. і р. дэпутатаў у Мінску абвесьціла, што ўся ўлада ў горадзі перайшла да яе. Па гораду расклеяны аб гэтым афішкі, на Плацу вольнасьці (каля сабору) стаялі кулемёты, разьежджалі па горадзі патрулі, але увесь час спакойна.

Вялікая Беларуская Рада гэтак сама выдала да народу беларускага «грамату», у якой заклікае усіх трымаць парадак і спакой.

Конфэрэнцыя нацыянальнасьцяў.

25-га верэсьня у г. Валку адбылася конфэрэнцыя дэлегатаў нацыянальных і гарнізонных арганізацый поўначнага фронту.

Былі прэдстаўнікі ад украінцаў, беларусаў, латышоў, палякоў, літоўцаў, мусульман, жыдоў і эстонцаў. Конфэрэнцыя цягнулася некольки дзён. За старшыню быў Ліскун,—старшыня блоку нацыянальных арганізацый XII арміі.

Домоўласьнікі і кватэранты.

На пасядзэньню Мінскай Гарадзкой Думы 4 кастрычніка была выбрана камісія для апрацаваньня правілаў для пакояў згоды з прэдстаўнікаў домаўласьнікаў і кватэрантаў, запрапанаваная членам думы, яг. Гельтманам. У камісію выбраны п. п. Янкоўскі, Альшук, Шапіра, Амброшкевіч і Зіміонка.

З дакладу п. Альшука выявілася, што домаўласьнікі, выжываючы с кватэраў прыкрых сабе кватэрантаў, дазваляюць сабе самавольства, выймаючы с кватэр вокны, дзьверы, разбурываючы каміны і т. д.

Справа міру і Установчае Рады на Украіні

На пасядзэнні 19 кастрычніка украінскае Малой Рады была абвешчана гэтакая заява пра справу замірэньня:

«Зважаючы на тое, што адпаведальныя расійскія органы дакладна ужо разважалі справу міру, а рэвалюцыйная расійская дэмакратыя нават выправіла свайго прэдстаўніка па Парыжскую конфэрэнцыю хаўрусных прэдстаўнікоў, фракцыя украінскіх с.-р. так сама парушае у Цэнтральнай Радзі гэтую справу. Расійская дэмакратыя вельмі турбуецца, ў наказі, які яна дала свайму прэдстаўніку на Парыжскай канфэрэнцыі, аб долі рожных краёў і народаў, а пра Украіну і украінскія землі ня ўпамінае нічога.

Зауважыўшы гэтак сама тое, што міністр заграпічных спраў у сваей астатняй прамові досыць ясна падкрэсьліў сваю ніпрыхільнасьць да самаадзначэння украінскага народу, а Мілюкоў нават падтрымаў паклёп пра нямецкае падтрыманне украінскага руху, фракцыя заклікае Цэнтральную Раду выславіць пратэст на мірную праграму расійскай дэмакратыі і выставіць сваю мірную праграму і дамагацца прэдстаўніцтва на мірнуй конфэрэнцыі ад Цэнтральнае Рады,—тым больш, што ёсьць ведамасьці, што нават прэдстаўнік казакоў мае быць на конфэрэнцыі».

Посьля кароткіх дэбатаў, ухвалілі дакладна абгаварыць гэтую справу у найблізшым пасядзэнні, а тым часам перадаць справу асобнай камісіі с прэдстаўнікоў фракцый.

Пра Украінскую Установчую Раду абвешчана гэтакая формула:

«Выслухаўшы заяву Гэнэральнага Сэкрэтарыату і яшчэ раз падкрэсьліваючы патрэбу еднасьці фэдэрацыйнай расійскай рэспублікі, прызнаючы, што воля народаў Украіны да самаадзначэньня можа быць выяўлена толькі праз Установчую Раду Украіны і што такім чынам выяўленая воля народаў Украіны будзе палагоджана з воляю усіх народаў Расіі, выяўленаю праз Усерасійскі Установчы Сойм, і выслаўляючы пэўнасьць што права народаў Украіны будуць цалком забезпечаны на Усерасійскім Установчым Соймі,—Малая Рада пераходзіць да чарговых спраў.»

Гэта формула пры агульных воплесках была аднастайне прынята.

«Новая Жизнь» аб Украіні.

«Новая Жизнь,» с.-д. газэта, каторую рэдактуе вядомы расійскі пісьменнік М. Горкі, выдрукавала стацьцю пра украінскі сэпаратызм. У стацьці «Украинцы и миръ» газэта піша: «Украинскій войсковой съѣздъ западнаго фронта постановилъ требовать отъ правительства немедленнаго начала мирныхъ переговоровъ и немедленнаго заключенія перемирія. Не довольствуясь этимъ, съѣздъ постановилъ, что центральная рада, не ожидая отвѣта правительства, должна взять дѣло окончанія войны въ свои руки, такъ какъ грозный часъ не ждетъ. Только для видимости украинцы адресуютъ свое требованіе правительству, задачу же вести мирные переговоры они теперь возлагаютъ на центральную раду. Это порученіе можетъ быть истолковано лишь какъ попытка сепаратнаго мира Украины съ Австріей и Германіей. Если рада послѣдуетъ требованію фронтовыхъ украинцевъ и выступитъ со своей собственной внѣшней политикой, то она только выроетъ глубокую пропасть между Украиной и остальной Россіей и создастъ убійственный аргументъ противъ самостоятельности Украины. Путь, указываемый украинскимъ съѣздомъ, не только не приведетъ къ ликвидаціи войны, но поставитъ подъ вопросъ само существованіе Украины, какъ автономной области.»

Так прамоўляюць расійскія сацыялісты. У той час, як украінцы горача узяліся за адбудаванне свайго краю, у расійскум «предпарламентѣ» ідуць нісканчоныя гаворкі, спрэчкі, перакоры, і расійская дэмакратыя не здолала знайці паразумення нават у агульнай справі абароны дзяржавы. Выявілася, што расійская Рада Рэспублікі проста не магла правесьці якой-небудзь формулы у справі абароны, бо не згуртавала большасьці. «Не згуртавала большасьці,»—а гэта азначае, што яна не мае ні уплыву, ні аўтарытэту, як ціперашнія рады работніцкіх і салдацкіх дэпутатаў, якія аджылі свой век, і істненне іх страціла жадны сэнс. Расійская дэмакратыя не можа аддзяліць важнага ад выпадковага, патрэбнага сягодня ад патрэбы заўтрашняга,—не можа злучыцца нават на дзелі ўласнага захавання. Яны нічога ня бачаць, нічога не разумеюць і нічаму не навучыліся, бо, мабыць, ніякая навука ім не дапаможа. Самі сябе ўратаваць не могуць, а даюць параду другім ды яшчэ палохаюць... Безнадзейна хворыя людзі!

Латышская нацыянальная рада.

Латышскія часовыя земскія рады, грамадзянскія і палітычныя арганізацыі, цэнтральныя органы бежэнскіх і вайсковых арганізацый і латышскія палітычныя партыі пастанавілі ніадкладна арганізаваць латышскую нацыянальную раду, каторая будзе загадваць усімі нацыянальнымі справамі латышскага народу у Латвіі, у складзі 60 прэдстаўнікоў паменёных арганізацый.

Першая парада адбудзецца 29-га кастрычніка у г. Валку на Ліпляндшчыні.

Рэдактар Я. Лёсік.

Выдавец: «Т-во Беларускай Культуры.»

Друкарня Н. М. Нахумова, [старшага].